

REGENTS HIGH SCHOOL EXAMINATION

ISTWA AK GOUVÈNMAN ETAZINI

Vandredi, 20 Jen, 2025 — 9:15 a.m. rive 12:15 p.m., sèlman

Non Elèv la _____

Non Lekòl la _____

Nou entèdi fòmèlman pou posede oswa pou itilize nenpòt aparèy kominikasyon pandan w ap pran egzamen sa a. Si ou genyen oswa itilize nenpòt aparèy kominikasyon, menm si se pou yon ti tan, egzamen ou an p ap valab, epi ou p ap jwenn nòt pou li.

Ekri non ou ak non lekòl ou ak lèt enprime sou liy ki pi wo la yo. Yo ba ou yon fèy repons apa pou Pati I an. Swiv enstriksyon siveyan an pou mete enfòmasyon elèv nan fèy repons ou. Ansuit, mete enfòmasyon yo mande ou yo nan tèt chak paj ti liv redaksyon ou.

Egzamen sa a gen twa (3) pati. Ou fèt pou reponn **tout** kesyon ki nan **tout** pati yo. Sèvi ak plim nwa oswa plim ble fonsse pou w ekri repons pou Pati II, III A ak III B.

Pati I an gen 28 kesyon ochwa miltip. Ekri repons ou pou kesyon sa yo selon eksplikasyon ou jwenn sou fèy repons lan.

Pati II a gen de (2) kesyon redaksyon-kout. Ekri repons ou yo pou kesyon sa yo nan ti liv redaksyon an, kòmanse nan paj 3.

Pati III a baze sou plizyè dokiman:

Pati III A a genyen dokiman yo. Lè ou rive nan pati sa a nan egzamen an, ekri non ou ak non lekòl ou sou premye paj chak seksyon.

Chak dokiman akonpaye ak yon (1) kesyon. Ekri repons ou pou chak kesyon ki nan ti liv egzamen sa a sou liy ki vini apre kesyon an.

Pati III B a genyen yon (1) kesyon redaksyon ki baze sou dokiman. Ekri repons ou pou kesyon sa a nan ti liv redaksyon an, kòmanse nan paj 7.

Lè w fini egzamen an, ou fèt pou siyen deklarasyon ki enprime nan fen fèy repons lan, pou w endike ou pa t konnen kesyon oswa repons yo ilegalman anvan egzamen an, epitou ou pa t ni bay ni pran poul pou reponn kesyon yo pandan egzamen sa a. Yo p ap aksepte fèy repons ou an si w pa siyen deklarasyon sa a.

PA LOUVRI TI LIV EGZAMEN SA A JOUK YO YO PA BA OU SIYAL POU FÈ SA.

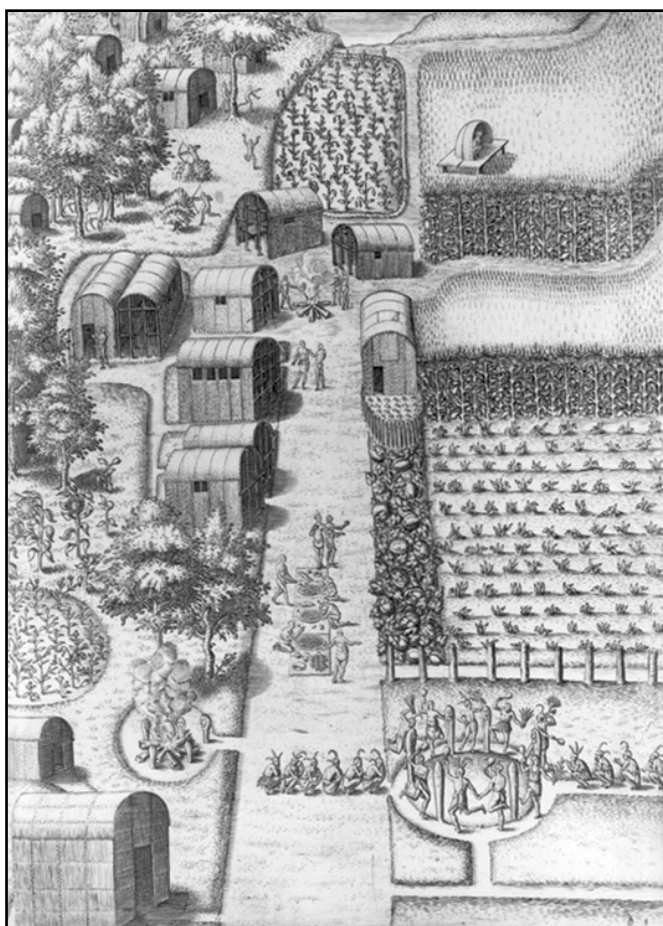
Pati I

Reponn tout kesyon ki nan pati sa a

Enstriksyon (1–28): Pou chak deklarasyon oswa kesyon, ekri sou fèy repons apa a *nimewo* mo oswa ekspresyon ki, nan sa yo bay yo, pi byen konplete deklarasyon an oswa ki pi byen reponn kesyon an.

Sèvi ak imaj ki pi ba a ak konesans ou nan syans sosyal pou w reponn kesyon 1 ak 2 a.

Vil Secota, 1590

Sous: Theodor de Bry, moun k ap grave, 1590 (adapte)

1 Ki deklarasyon sou sosyete Amerendyen yo ki ka dedui nan imaj sa a?

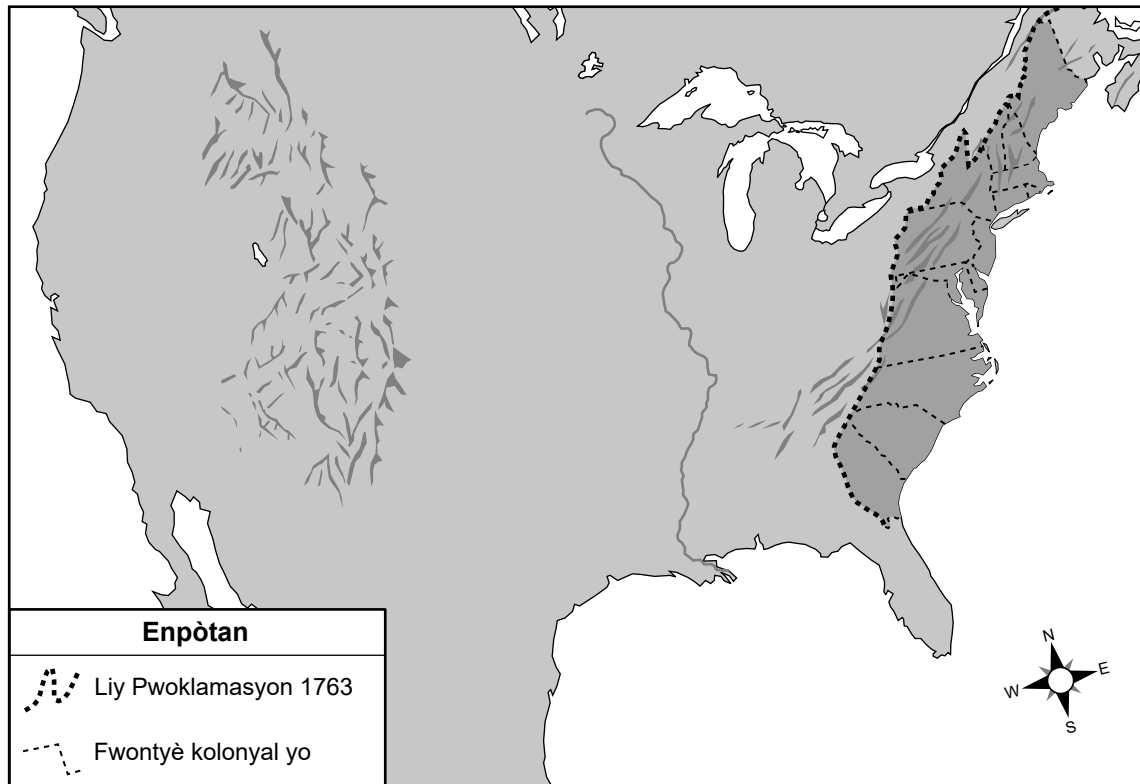
- (1) Abitan te bay amizman plis valè pase travay jaden.
- (2) Fason vilaj yo fèt la te baze sou sosyete Ewopeyen yo.
- (3) Konfli entèn ak maladi te mennen nan degradasyon yo.
- (4) Kominote yo te planifye e yo te sipòte yon fason pou yo viv ki òganize.

2 Yon istoryen t ap twouve imaj sa a pi itil pou l

- (1) dekri sosyete Amerendyen yo anvan kolonizasyon Ewopeyen an
- (2) egzamine fason Amerendyen yo te fè fas ak difikilte
- (3) montre enfluyans lidè kolonyal yo te genyen sou sosyete Amerendyen yo
- (4) konprann modèl komès sosyete Amerendyen yo

Sèvi ak kat ki anba a ak konesans ou nan syans sosyal pou reponn kesyon 3 ak 4.

Amerik Dinò, 1775

Sous: Schwartz ak O'Connor, *Exploring American History (Dekouvri Istwa Ameriken an)*,
Globe Book Company (adapte)

3 Liy Pwoklamasyon 1763 te suiv jeneralman ki karakteristik jewografik?

- (1) Gwo Lak
- (2) Mòn Apalach yo
- (3) Mòn ki Gen Wòch
- (4) Rivyè Mississippi

4 Kijan anpil kolon Ameriken te reyaji devan etablisman Liy Pwoklamasyon 1763 la?

- (1) Yo te diskite se te yon abi otorite Britanik yo.
- (2) Yo te etabli yon koloni nan penensil Florid la.
- (3) Yo respekte trete Amerendyen yo.
- (4) Yo achte tè ki nesesè pou konstwi Wout Nasyonal la.

Sèvi ak pasaj anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 5 rive 6.

. . . Dapre plan mwen te etabli pou konvèsasyon sou sijè a, pwen k ap vini an pou nou egzamine se “ensifizans Konfederasyon kounye a pou konsève Inyon an.” . . .

Nan ka pa nou an, dakò [antant] trèz volonte souverèn diferan [obligatwa], anba Konfederasyon an, pou egzekisyon konplè tout mezi enpòtan ki soti nan Inyon an. Li te rive jan yo te prevwa. Mezi Inyon an pa te egzekite; delenkans yo nan Eta yo te, etap pa etap, pran matirite tèt yo nan yon ekstrèm, ki te omwen arete tout pati nan gouvènman nasyonal la, ak mennen yo nan yon pozisyon terib. Nan moman sa a Kongrè a apèn posede mwayen pou kenbe fòm administrasyon yo, jiskaske Eta yo ka gen tan dakò sou yon ranplasan ki pi enpòtan pou lonbraj aktyèl gouvènman federal la. Bagay yo pa t rive nan ekstrèm dezespere sa a nan yon fwa. . . . Chak Eta, bay vwa konvenkan enterè oswa konvenyans imedyat la, te retire sipò li yo, jiskaske edifis frajil ak tranble a parèt pare pou tonbe sou tèt nou, epi kraze nou anba dekonb li yo.

Sous: Alexander Hamilton, *The Federalist Papers: No. 15* (*Esè Federalis yo: No. 15*), e desanm, 1787 (adapte)

5 Dapre pasaj sa a, ki aksyon Alexander Hamilton ta rekòmande?

- (1) ranfòse gouvènman nasyonal la
- (2) tabli yon monachi
- (3) ogmante pouvwa eta yo
- (4) kontinye itilize Atik Konfederasyon yo

6 Baze sou pasaj sa a, objektif *Federalist Papers* (*Papye Federalis*) se te pou

- (1) dekouraje kreyasyon pati politik yo
- (2) jistifye Revolisyon Ameriken an bay kolon yo
- (3) sipòte ratifikasyon Konstitisyon an
- (4) diskite pou yon deklarasyon dwa

Sèvi ak moso tèks ki anba la a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 7 ak 8.

. . . Se poutèt sa a, otorite ki bay tribinal siprèm nan, pa mwayen etabli tribinal jidisyè Ozetazini, pou bay òdonans mandamus bay ofisye piblik yo, sanble pa gen garanti pa konstitisyon an; epi li vin nesèsè pou mande si yon jiridiksyon, konsa konfere [akòde], ka egzèsè. . . .

Sètènman, tout moun ki te fòme konstitisyon ekri yo konsidere yo kòm fòme lwa fondamantal ak esansyèl nan nasyon an, epi konsekans teyori chak gouvènman sa yo dwe, yon zak lejislati a repiyan [ki pa dakò] pou konstitisyon an anile. . . .

Se pwovens ak devwa depatman lajistis pou l di kisa lalwa ye. Moun ki aplike règ la nan ka patikilye, yo dwe nesèsèman detaye [eksplike] ak entèprete règ sa a. Si de lwa an konfli youn ak lòt, tribinal yo dwe deside sou operasyon yo chak. . . .

Sous: Chief Justice John Marshall, Majority Opinion (Opinyon Majorite), *Marbury v. Madison* (Zafè legal *Marbury kont Madison*), 24 fevriye 1803 (adapte)

7 Desizyon Kou Siprèm nan nan dosye sa a te etabli prensip la

- (1) dwa eta yo
- (2) anilasyon
- (3) revizyon jidisyè
- (4) souverènte popilè

8 Ki rezilta dirèk desizyon Kou Siprèm nan te pran nan dosye sa a?

- (1) Pouvwa lajistis federal la te ranfòse.
- (2) Tribinal la ogmante kantite jij yo.
- (3) Pouvwa branch lejislatif la te ogmante.
- (4) Otorite pouvwa egzekitif la te ogmante.

Sèvi ak pasaj ki anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 9 ak 10.

... Konsekans yon ranvwa rapid pral enpòtan pou Etazini, pou chak Eta yo, ak pou Endyen yo [Amerendyen] yo menm. Avantaj lajan [finansye] li pwomèt Gouvènman an pi piti nan rekòmandasyon li yo. Li mete fen nan tout danje posib nan kolizyon ant otorite yo nan Jeneral [Federal la] ak Gouvènman Eta a sou kont Endyen yo. Li pral mete yon gwo popilasyon e ki sivilize nan gwo zòn nan peyi a kounye a okipe pa kèk chasè sovaj. Lè yo louvri tout teritwa ant Tennessee nan nò a ak Lwizyàn nan sid la pou etablisman blan yo, li pral ranfòse [anpil] fwontyè SW [sidwès la] san kalkile, epi rann Eta toupre yo ase fò pou repouse envazyon nan alavni san èd a distans. Li pral soulaje tout Eta Mississippi ak pati lwès Alabama nan okipasyon Endyen, epi pèmèt Eta sa yo avanse rapidman nan popilasyon, richès, ak pouvwa. Li pral separe Endyen yo nan kontak imedya ak koloni blan yo; libere yo anba pouvwa Leta yo. . . .

Sous: Prezidan Andrew Jackson, Second Annual Message to Congress (Dezyèm Mesaj Anyèl pou Kongrè), 6 desanm 1830

9 Ki rezon prensipal Prezidan Andrew Jackson te sipòte desizyon pou retire Amerendyen yo nan peyi tribi yo?

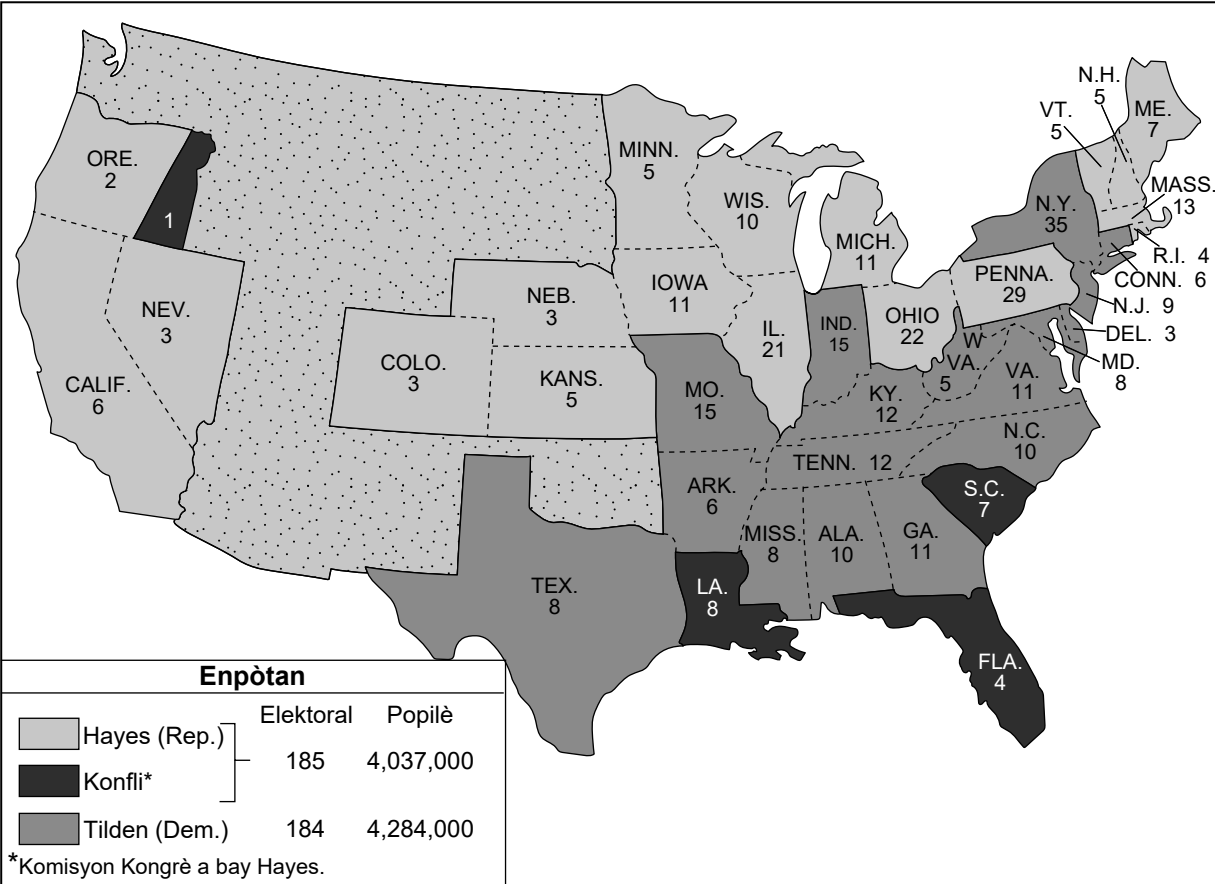
- (1) li te bay Amerendyen tè ki ka byen donnen
- (2) li te bay Amerendyen yo sipò politik yo
- (3) li te louvri peyi Amerendyen yo pou yo rete blan
- (4) li te bay Amerendyen yo sitwayènte

10 Ki ka Kou Siprèm ki te gen rapò dirèkteman ak kontwòl peyi Amerendyen nan sidès la?

- (1) *McCulloch v. Maryland*
- (2) *Worcester v. Georgia*
- (3) *Dred Scott v. Sanford*
- (4) *Plessy v. Ferguson*

Sèvi ak kat ki pi ba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 11 ak 12.

Vòt Elektoral nan Eleksyon 1876 la

Sous: Blum et al., *The National Experience: A History of the United States (Eksperyans Nasyonal la: Yon Istwa Etazini)*, Harcourt Brace Jovanovich, 1985 (adapte)

- 11 Kat jewografik vòt elektoral yo nan eleksyon prezidansyèl 1876 la montre
- (1) Samuel Tilden te genyen nan pifò eta lwès yo
 - (2) Vòt plizyè eta nò yo te diskite
 - (3) Kandida Demokrat la te gen mwens vòt popilè
 - (4) Rutherford B. Hayes te genyen eleksyon prezidansyèl yo

- 12 Ki sa ki te yon gwo rezilta nan negosyasyon yo ki te regle eleksyon an 1876?
- (1) Jeneral Konfederasyon Robert E. Lee te dakò pou mete fen nan Lagè Sivil la.
 - (2) Manifest Destiny te konplete e yo te ajoute nan nouvo teritwa lwès.
 - (3) Lesklavaj te aboli ak ratifikasyon 13yèm amannman an.
 - (4) Rekonstriksyon an te fini lè yo te retire lame Inyon an nan Sid la.

Sèvi ak pwezi ki anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 13 ak 14.

. . . Isit la nan pòt nou yo lanmè a lave, solèy la pase
sou yo a pral kanpe
Yon fanm vanyan ak yon flanbo, ki gen flanm dife
Se zèklè nan prizon, ak non li
Manman ekzil yo. Soti nan men baliz li
Briye nan lemonn antye byenvini; . . .
“Kenbe peyi ansyen yo, kòtèj ou yo!” li kriye
Ak bouch silans. “Ban m mas ou yo ki fatige, pòv,
Mas rasanbleman ou yo anvi respire san pwoblèm,
Rezèv mizèrikòd rivaj ou a.
Voye sa yo, sanzabri yo, tanpèt bat yo a ban mwen,
Mwen leve lanp mwen bò pòt annò a!”

Sous: Emma Lazarus, “The New Colossus” (Nouvo Kolòs), 1883 (adapte)

13 Ki gwoup ki ta plis opoze lide ki ekspri nan powèm sa a?	14 Pawòl sa yo sou Estati Libète a reflekte sipò Ameriken 19yèm syèk la pou
(1) nativis	(1) sosyalis
(2) endistriyalis	(2) popilis
(3) sifrajis	(3) imigrasyon
(4) enperyalis	(4) netralite

Sèvi ak pasaj yo ki anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 15 ak 16.

. . . Menm nouvo konpetitè aletranje yo te menase l, Standard Oil te sanble omnipotan [tou pisan] nan kesyon Luil Ameriken. Tout bagay sou operasyon li yo te anpil: Ven mil pi vide pwodiksyon yo nan 4,000 milyaj nan tiyo Standard Oil, pote brit la nan bò lanmè oswa nan 5,000 machin tank Standard Oil. Konbine a kounye a te anplwaye 100,000 moun ak sipèvize ekspòtasyon an nan 50,000 barik luil nan Ewòp chak jou. Yo ta ka pale de kreyasyon Rockefeller a sèlman nan sipèlatif: Li te pi gwo ak pi rich, òganizasyon biznis moun pi pè ak plis admire nan monn nan. Touche pwofi fiks, fyab, ane apre ane, Rockefeller ta ka jwenn padon paske li te kwè li te depase sik biznis la. Pou yon gason ki te anvi lòd, li te rive nan dènye limit li [somè]. Poutèt li pa sou kont fòs ekonomik enprevizib ankò, li te pwospere menm nan resesyon yo. . . .

Sous: Ron Chernow, *Titan: The Life of John D. Rockefeller, Sr.* (“*Titan: Lavi John D. Rockefeller, Siperyè*,” Vintage Books, 1998)

15 Istoryen yo te kapab pi byen sèvi ak pasaj sa a pou etidye	16 Ki ekriven ki te vin pi popilè pou denonse taktik biznis ki bay dout Rockefeller a ki se Standard Oil Company?
(1) Revolisyon transpòtasyon nan kòmansman 19yèm syèk la	(1) Upton Sinclair
(2) Endistriyalizasyon nan fen 19yèm syèk la	(2) Jacob Riis
(3) kreyasyon travay anba Nouvo Kontra a	(3) Ida Tarbell
(4) enpak Lwa Kota yo	(4) Margaret Sanger

Sèvi ak pasaj ki anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 17 ak 18.

Nou konsidere politik yo rekonèt kòm enperyalis la ostil ak libète epi li gen tandans nan direksyon militaris, yon mal ki ba nou glwa pou nou lib. Nou regrèt paske li te vin nesè nan peyi Washington ak Lincoln pou reyafime tout moun, kèlkeswa ras oswa koulè, gen dwa a lavi, libète e pou chèche byennèt. Nou konprann gouvènman yo tire pouvwa yo nan konsantman moun y ap gouvène yo. Nou ensiste pou di nenpòt pèp ki soumèt se "agresyon kriminel" ak enfidelite manifeste ak prensip diferan nan gouvènman nou an.

Nou kondane sensèman politik Administrasyon Nasyonal ki gen nan moman an nan peyi Filipin yo. Li chèche etenn lespri 1776 nan zile sa yo. Nou deplore sakrifis sòlda nou yo ak maren nou yo, ki gen kouraj yo ki merite admirasyon menm nan yon lagè enjis. Nou denonse yo touye Filipin yo kòm yon laperèz ki pa itil. . . .

Sous: Platform of the American Anti-Imperialist League (Platfòm Lig Ameriken Anti-enperyalis), 1899

17 Ki evènman ki te mennen nan pwoblèm ki dekri nan pasaj sa a? (1) Gè Meksiken-Ameriken(2) Gè Sivil(3) Gè Espanyòl-Ameriken(4) Premye Gè Mondyal la	18 Ki aksyon otè pasaj sa a t ap plis fasil rejte? (1) pase yon amannman pou eleksyon dirèk senatè yo(2) kreyasyon Lwa sou Manje ak Medikaman Ki Pa Melanje(3) etablisman Sistèm Rezèv Federal la(4) anons Roosevelt Corollary

Sèvi ak ekstrè ki pi ba a ak konesans ou nan syans sosyal pou w reponn kesyon 19 ak 20 yo.

. . . Pwoteksyon ki pi strik nan libète lapawòl pa ta pwoteje yon gason k ap pale san rezon epi lakòz yon panik. . . . Kesyon an nan chak ka se si mo yo itilize yo itilize nan sikonstans sa yo epi yo nan yon nati tankou yo kreye yon danje klè epi ki imedya yo pral pote sou sa ki mal anpil yo Kongrè a gen dwa anpeche. . . .

Sous: Jij Kou Siprèm Oliver Wendell Holmes, Majority Opinion (Opinyon Majorite), *Schenck v. Etazini*, 1919 (adapte)

19 Nan desizyon sa a, aksyon Charles Schenck yo te make kòm yon “danje klè epi ki imedya” paske Etazini te (1) reponn a grèv travayè òganize yo(2) aplike yon nouvo sistèm imigrasyon(3) enplike nan batay nan yon gè mondyal(4) enkyete pou yon revolisyon nan Larisi	20 Ki dwa konstitisyonèl desizyon Kou Siprèm sa a limite? (1) libète lapawòl(2) dwa pou pote zam(3) dwa pou jwenn konsèy(4) pwosè jiri a

Sèvi ak diskou anba a ak konesans ou nan syans sosyal pou reponn kesyon 21 ak 22.

. . . Donk, anvan tout bagay, kite m afime kwayans fèm mwen ki se sèl bagay nou dwe pè se laperèz la menm—laterè san non, san rezon, ki pa jistifye ki paralize efò ki nesese pou konvèti retrè nan avans. Nan chak èdtan difisil nan lavi nasyonal nou an, yon lidèchip sensè ak vigè te respekte ak konpreyansyon ak sipò pèp la menm ki esansyèl pou viktwa. Mwen konvenki ou pral bay lidèchip sa a sipò ankò nan jou difisil sa yo. . . .

Sous: Prezidan Franklin D. Roosevelt, First Inaugural Address (Premye Diskou inogirasyon), 4 mas 1933 (adapte)

21 Ki pwoblèm Prezidan Franklin D. Roosevelt ap trete nan diskou sa a?

- (1) echèk Entèdiksyon an
- (2) pwoblèm ekonomik Gwo Depresyon an te lakòz
- (3) destriksyon atak Pearl Harbor te lakòz
- (4) posibilite pou yon alyans militè ak Grann Bretay

22 Ki pwogram ki te kreye an repons ak sitiyasyon ki dekri nan diskou sa a?

(1) Katòz Pwen
(Fourteen Points)	(3) Prete-Lwe
(Lend-Lease)
(2) Nouvo Kontra
(New Deal)	(4) Gwo Sosyete
(Great Society)

Sèvi ak pasaj ki anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 23.

. . . Nesesite militè a ki esansyèl pou valide lòd evakyasyon rezime konsa pou kèk endis ki montre kèk moun t ap aktivman ede ènmi an, ki te parèt nou pa ka fè konfyans tout gwoup la ki gen Japonè Ameriken pou kapab ak rete fidèl ak Etazini. Pa gen moun ki nye, ke te gen kèk moun ki pa fidèl desandan Japonè sou kòt Pasifik la ki te fè tout sa ki nan pouvwa yo pou ede peyi zansèt yo. Gen anpil moun nan peyi Alman, Italyen e menm plis pyonye ki te fè menm aktivite ki pa fidèl. Men, pou nou dedui egzanp enfidelite endividyèl pwouve enfidelite gwoup la e jistifye aksyon diskriminatwa kont tout gwoup la se nye, dapre sistèm lalwa nou an, kilpabilite endividyèl se sèl baz pou privasyon dwa. . . .

Sous: Jij Kou Siprèm Frank Murphy, Dissenting Opinion (Opinyon Opoze), *Korematsu v. Etazini*, 1944 (adapte)

23 Ki rezon prensipal pou Jij Kou Siprèm Frank Murphy te opoze nan *Korematsu v. Etazini*?

- (1) pou asire Japonè Ameriken yo rete fidèl ak Etazini
- (2) pou ogmante patisipasyon Japonè Ameriken nan lame a
- (3) pou eksprime opozisyon kont entènasyon Japonè Ameriken yo
- (4) pou fè presyon sou Kongrè a pou l limite dwa Japonè Ameriken yo pandan tan lagè

Sèvi ak desen komik ki anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 24 ak 25.

Dega a ak Kriye a Fini; Kapitèn Yo Ak Wa Yo Ale

Sous: Herblock, *Washington Post*, 1951

24 Ki lide desen sa a eksprime?

- (1) espansyon responsablite prezidansyèl la
- (2) Ogmante chèk Kongrè a sou pouvwa prezidansyèl la
- (3) Ogmante wòl Kou Siprèm nan nan politik etranjè Etazini
- (4) itilizasyon lòd egzekitif pou mete fen nan alyans etranje yo

25 Ki sa ki lakòz pwoblèm yo montre nan desen sa a?

- (1) paske yo pa siyen Deklarasyon Inivèsèl Dwa Moun
- (2) jijman yo te fè nan Esè Lagè Nuremberg yo
- (3) Desizyon Prezidan Harry Truman pou desegregasyon militè a
- (4) aparisyon rivalite Lagèfwad la

Sèvi ak diskou anba a ak konesans ou nan syans sosyal pou w reponn kesyon 26 la.

. . . Dèyè mwen kanpe yon miray ki antoure sektè lib yo nan vil sa a, yon pati nan yon gwo sistèm baryè ki divize tout kontinan Ewòp la. Soti nan Baltik la, nan sid, baryè sa yo koupe atravè Almay nan babele, beton, kouri pou chen, ak gwo fò pou gad. Pi lwen nan sid, ka pa gen okenn miray vizib, pa gen okenn ki evidan. Men, toujou rete gad ame ak pòs kontwòl yo — toujou yon restriksyon sou dwa pou vwayaje, toujou yon enstriman pou enpoze sou gason ak fanm òdinè volonte yon eta totalitè. . . .

Men, nan Lwès la jodi a, nou wè yon monn lib ki te reyalize yon nivo pwosperite ak byennèt san parèy nan tout istwa limanite. Nan monn kominis la, nou wè echèk, bak nan domèn teknoloji, prensip sante k ap degrade, menm bezwen nan kalite ki pi fondamantal la — manje twò piti. Menm jodi a, Inyon Sovyetik toujou pa ka bay tèt li manje. Apre kat deseni sa yo, lè sa a, lemonnantye twouve l devan yon sèl gwo konklizyon yo pa ka evite: Libète mennen nan pwosperite. . . .

Sous: Prezidan Ronald Reagan, Speech at the Berlin Wall (Diskou nan Mi Bèlen an), 12 jen 1987

26 Ki lide prensipal diskou Prezidan Ronald Reagan nan te genyen?

- (1) pou atire atansyon sou vyolasyon dwa moun nan Ewòp oksidantal
 - (2) ogmante èd imanite nan blòk Komunis la
 - (3) pou anpeche yon fachis nan Almay de Lès retounen
 - (4) pou mete aksan sou echèk kominis yo
-

Sèvi ak desen komik ki anba a ak sa ou konnen nan syans sosyal pou reponn kesyon 27 ak 28.

Sous: Tony Auth, *Philadelphia Inquirer*, May 9, 2004

27 Ki lide prensipal desen sa a?

- (1) Li fasil pou tout gwoup jwi menm dwa.
- (2) Chemen difisil nan egalite pou yon gwoup te louvri chemen an bay lòt moun.
- (3) Maryaj omoseksyèl pèdi sipò pami gwoup rasyal ak gwoup etnik yo.
- (4) Medam yo te gen plis difikilte pase nenpòt lòt gwoup pou yo jwenn egalite.

28 Ki dispozisyon konstitisyonèl kle gwoup k ap chèche egalite legal yo itilize souvan?

- (1) 14yèm amannman—pwoteksyon egal-ego nan lwa a
- (2) 4yèm amannman—pwoteksyon kont fouy ak sezi ki pa rezonab
- (3) 6yèm amannman—dwa jijman jiri a
- (4) Atik 1—tabli règ pou natiralizasyon

Paj sa a rete vid toutespre.

Repons pou Kesyon Redaksyon-Kout yo (29 ak 30) ak kesyon Redaksyon sou Konesans Sivik (37) dwe ekri nan ti liv redaksyon apa a.

Pati II

KESYON REDAKSYON-KOUT YO (KRKs)

Kesyon Redaksyon-Kout sa yo baze sou dokiman yo ki mache avèk yo epi ki konsevwa pou teste konpetans ou pou travay avèk dokiman istorik. Chak seri Kesyon Redaksyon-Kout gen de (2) dokiman. Kèk nan dokiman sa yo te revize pou kesyon sa yo menm. Tjou sonje langaj ak imaj yo ki itilize nan yon dokiman ka montre kontèks istorik epòk yo te kreye dokiman an.

KRK Seri 1 (Kesyon 29)

Sa pou fè: Li ak analize dokiman sa yo, pandan w ap aplike konesans ak konpetans ou yo nan syans sosyal pou ekri yon redaksyon kout ki gen de (2) oswa twa (3) paragraf kote ou:

- Dekri kontèks istorik ki antoure dokiman sa yo.
- Idantifye epi eksplike **relasyon** ki genyen ant evènman yo ak/oswa lide yo jwenn nan dokiman sa yo (Kòz ak Efè, **oswa** Resanblans/Diferans, **oswa** Pwen Detèminan)

Nan devlope repons redaksyon-kout ou a ki gen de (2) oswa twa (3) paragraf, asire w ke ou kenbe eksplikasyon sa yo nan tèt ou:

Dekri vle di “pou montre yon bagay ak mo oswa pale osijè bagay la.”

Kontèks Istorik refere a “sikonstans istorik enpòtan yo ki antoure oswa konekte evènman yo, lide yo, oswa devlopman yo nan dokiman sa yo.”

Idantifye vle di “bay yon non ak oswa nome.”

Esplike vle di “pou senplifye oswa fè li fasil pou konprann; pou bay rezon oswa kòz yo; pou montre devlopman lojik oswa relasyon.”

Kalite Relasyon yo:

Kòz refere ak “yon bagay ki kontribye nan aparasyon yon evènman, ogmantasyon yon lide, oswa mizanplas yon devlopman.”

Efè refere ak “sa ki pase kòm yon konsekans (rezilta, enpak, aboutisman) yon evènman, yon lide, oswa yon devlopman.”

Resanblans di “fason yon bagay sanble oswa menm nan ak yon lòt bagay.”

Diferans di “fason yon bagay pa sanble oswa pa menm ak yon lòt bagay.”

Pwen Detèminan se “yon gwo evènman, ide, oswa devlopman istorik, ki mennen chanjman siyifikatif. Li kapab lokal, rejyonal, nasyonal, oswa jeneral.”

Enstriksyon KRK Seri 1 (Kesyon 29): Li ak analize dokiman ki swiv yo avan ou ekri redaksyon kout ou nan ti liv redaksyon apa a.

Dokiman 1

Kongrè a mande Mezon Blanch anrejistreman reyinyon ak konvèsasyon Prezidan Richard Nixon.

Nixon Rete ak Anrejistreman yo

Sous: Herblock, *Washington Post*, 24 me, 1974

Dokiman 2

Kou Siprèm nan te deside ansanm, epi yon fason definitiv, Prezidan [Richard] Nixon dwe remèt anrejistremant konvèsasyon Mezon Blanch pwokirè espesyal Watergate la bezwen pou jijman pi gwo èd Prezidan an.

Lòd pou yo respekte yon manda jijman “imedyatman” [tousuit], tribinal la te rejte gwo reklamasyon Misye Nixon konsènan privilèj egzekitif ki pa ka revize e li te di yo “dwe remèt yo bay prèv ki montre yo bezwen presi nan yon jijman kriminèl ki annatant.”

Prezidan an te di li te “desi” pa desizyon an men li te di li t ap respekte. Avoka li a te di pwosesis ki pran anpil tan pou kolekte epi fè anrejistremant yo ta kòmanse imedyatman. . . .

Finalman, [Jij Anchèf Warren E.] Burger te rive nan mitan diskisyon an e li te byen vit te twouve Prezidan Nixon pa t byen diskite tribinal yo dwe onore san kesyon okenn reklamasyon prezidansyèl nan privilèj egzekitif.

Burger te di plizyè fwa tribinal la te gen anpil respè pou lòt branch gouvènman yo men li te oblije pran pwòp jijman li sou si bezwen konfidansyalite Prezidan an te menm jan ak bezwen jidisyèl a pou prèv la. . . .

Sous: John P. MacKenzie, *Washington Post*, July 25, 1974 (adapte)

KRK Seri 1 (Kesyon 29)

Sa pou fè: Baze sou lekti ak analiz ou de dokiman sa yo, aplike konesans ak konpetans ou yo nan syans sosyal pou ekri yon redaksyon kout ki gen de (2) oswa twa (3) paragraf kote ou:

- Dekri kontèks istorik ki antoure dokiman sa yo.
- Idantifye epi eksplike **relasyon** ki genyen ant evènman yo ak/oswa lide yo jwenn nan dokiman sa yo (Kòz ak Efè, **oswa** Resanblans/Diferans, **oswa** Pwen Detèminan)

Gid:

Nan redaksyon kout ou a, asire ou

- Devlope tout aspè nan sa w gen pou fè a
- Mete ladan l enfòmasyon enpòtan ki soti lòt kote
- Sipòte travay la avèk reyalyte ak egzanp ki enpòtan

Ou *pa* oblije enkli yon entwodiksyon oswa yon konklizyon apa nan redaksyon kout ou a ki gen de (2) oswa twa (3) paragraf.

Paj sa a rete vid toutespre.

KRK Seri 2 (Kesyon 30)

Sa pou fè: Li ak analize dokiman sa yo, pandan w ap aplike konesans ak konpetans ou yo nan syans sosyal pou ekri yon redaksyon kout ki gen de (2) oswa twa (3) paragraf kote ou:

- Dekri kontèks istorik ki antoure dokiman 1 ak 2 a
- Analize **Dokiman 2** epi esplike kòman *odyans*, **oswa bi**, **oswa patipri**, **oswa pwen de vi** afekte itilizasyon dokiman sa a kòm yon sous fyab pou prèv

Nan devlope repons redaksyon-kout ou a ki gen de (2) oswa twa (3) paragraf, asire w ke ou kenbe eksplikasyon sa yo nan tèt ou:

Dekri vle di “pou montre yon bagay ak mo oswa pale osijè bagay la.”

Kontèks Istorik refere a “sikonstans istorik enpòtan yo ki antoure oswa konekte evènman yo, lide yo, oswa devlopman yo nan dokiman sa yo.”

Analize vle di “egzaminen yon dokiman epi detèmine eleman ak relasyon li yo.”

Esplike vle di “pou senplifye oswa fè li fasil pou konprann; pou bay rezon oswa kòz yo; pou montre devlopman lojik oswa relasyon.”

Fyabilite detèmine pa presizyon ak itilite enfòmasyon yo jwenn nan yon sous pou yon objektif espesifik.

Enstriksyon KRK Seri 2 (Kesyon 30): Li ak analize dokiman ki swiv yo avan ou ekri redaksyon kout ou nan ti liv redaksyon apa a.

Dokiman 1

. . . Nou menm, syantifik ki siyen yo, ap travay nan domèn pouvwa atomik. Jiska dènyèmman nou te oblije pè paske Etazini ta ka atake ak bonm atomik pandan lagè sa a e sèl defans li ta ka nan yon kont-atak pa menm mwayen yo. Jodi a, ak defèt Almay la, danje sa a te evite e nou santi nou oblije di sa ki annapre a:

Gè a dwe mennen byen vit nan yon konklizyon siksè ak atak pa bonm atomik ka trè byen yon metòd efikas pou lagè. Nou santi, sepandan, atak sa yo sou Japon pa t kapab jistifye, omwen pa sof si kondisyon yo ki pral enpoze apre lagè a sou Japon yo te pibliye an detay epi Japon te bay yon opòtinite pou aksepte.

Si anons piblik sa a te bay Japonè yo asirans yo ta ka tann pou yon lavi konsakre nan aktivite lapè nan peyi yo epi si Japon toujou refize rann tèt li, nasyon nou an ta ka lè sa a, nan kèk sikonstans, nan pozisyon pou fòse sèvi ak bonm atomik. Sepandan, yon etap sa yo pa ta dwe fèt nan nenpòt ki lè san yo pa konsidere seryezman responsablite moral ki enplike yo.

Devlopman pouvwa atomik pral bay nasyon yo nouvo mwayen pou destriksyon. Bonm atomik ki disponib yo reprezante sèlman premye etap nan direksyon sa a, epi prèske pa gen limit nan pouvwa destriktif ki pral vin disponib nan devlopman yo nan lavni. Kidonk, yon nasyon ki tabli presedan pou sèvi ak fòs lanati ki fenk libere sa yo pou rezon destriksyon ka gen responsablite pou l ouvri pòt pou yon epòk devastasyon sou yon echèl nou pa ka imajine. . . .

Sous: E. Lapp et al., Petition to the President of the United States from the Manhattan Project Scientists at Los Alamos (Petisyon bay Prezidan Etazini nan men Syantifi k Pwojè Manhattan yo nan Los Alamos), 17 jiyè 1945

Dokiman 2

... Japonè yo te kòmanse lagè nan lè a nan Pearl Harbor. Yo te resevwa anpil ranbousman. E fen an poko rive. Avèk bonm sa a, nou te ajoute yon nouvo ogmantasyon revolisyone nan destriksyon pou konplete pouvwa fòs lame nou yo k ap grandi. Nan fòm prezan yo bonm sa yo kounye a nan pwodiksyon ak fòm ki menm pi pisan nan devlopman.

Se yon bonm atomik. Se pou eksplwate pisans fondamantal inivè a. Fòs kote solèy pran fòs li te lage kont moun ki te pote lagè nan Ekstrèm Oryan an. . . .

Kounye a, nou prepare pou elimine pi rapid epi konplètman chak antrepriz pwodiktif Japonè yo genyen anlè tè nan nenpòt vil. Nou pral detwi waf yo, faktori yo, ak komunikasyon yo. Se pou pa gen okenn erè; nou pral konplètman detwi pouvwa Japon pou fè lagè.

Se pou epanye pèp Japonè a nan destriksyon total yo te pibliye dènye posibilite 26 jiyè a nan Potsdam. Lidè yo san pèdi tan rejte dènye posibilite sa a. Si yo pa aksepte kondisyon nou yo kounye a, yo ka atann pou yo wè yon gwo destriksyon soti nan lè a, tankou yo pa janm te wè sou tè sa a. Dèyè atak lè sa a pral suiv fòs lanmè ak tè nan kantite ak pouvwa yo pa poko wè ak konpetans nan batay yo deja byen konnen. . . .

Sous: Prezidan Harry S. Truman, Statement Announcing the Use of the A-Bomb at Hiroshima (Deklarasyon ki anonse itilizasyon bonm A nan Iwohima), 6 out 1945.

KRK Seri 2 (Kesyon 30)

Sa pou fè: Baze sou lekti ak analiz ou de dokiman sa yo, aplike konesans ak konpetans ou yo nan syans sosyal pou ekri yon redaksyon kout ki gen de (2) oswa twa (3) paragaf kote ou:

- Dekri kontèks istorik ki antoure dokiman 1 ak 2 a
- Analize **Dokiman 2** epi esplike kòman *odyans*, **oswa bi**, **oswa patipri**, **oswa pwen de vi** afekte itilizasyon dokiman sa a kòm yon sous fyab pou prèv

Gid:

Nan redaksyon kout ou a, asire ou

- Devlope tout aspè nan sa w gen pou fè a
- Mete ladan l enfòmasyon enpòtan ki soti lòt kote
- Sipòte travay la avèk reyalite ak egzanp ki enpòtan

Ou *pa* oblije enkli yon entwodiksyon oswa yon konklizyon apa nan redaksyon kout ou a ki gen de (2) oswa twa (3) paragaf.

Pati III

REDAKSYON KONESANS SIVIK (Kesyon 31–37)

Kesyon Redaksyon Konesans Sivik sa a baze sou dokiman ki mache avèk li yo. Kesyon an la pou teste konpetans ou pou travay avèk dokiman istorik. Kèk nan dokiman sa yo te revize pou kesyon sa a menm. Pandan w ap analize dokiman yo, panse ak sous chak dokiman epi nenpòt opinyon ki te kapab prezante nan dokiman an. Toujou sonje langaj ak imaj yo ki itilize nan yon dokiman ka montre kontèks istorik epòk yo te kreye dokiman an.

Kontèks Istorik: Acha Tèritwa Louisiana a

Pandan tout istwa Etazini, Ameriken te fè deba sou anpil pwoblèm ki gen rapò ak konstitisyon an ak pwoblèm sivik. Deba sa yo te fè moun yo, gwoup yo, ak gouvènman yo fè demach pou atake pwoblèm sa yo. Efò sa yo te bay siksè nan nivo diferan. Youn nan pwoblèm konstitisyonèl ak sivik sa yo se *acha Tèritwa Louisiana a*.

Sa pou fè: Li ak analize dokiman yo ki nan Pati A. Sèvi ak enfòmasyon ki soti nan dokiman yo ak konesans ou nan istwa Etazini, pou reponn kesyon ki swiv yo chak dokiman nan Pati A. Repons ou yo pou kesyon yo ap ede ou ekri redaksyon Pati B a kote y ap mande w

- Dekri sikonstans istorik ki antoure pwoblèm konstitisyonèl oswa sivik sa a
- Eksplike efò moun yo, gwoup yo, ak/oswa gouvènman yo pou adrese pwoblèm konstitisyonèl oswa sivik sa a
- Diskite enpak efò yo te genyen sou Etazini ak/oswa sosyete Ameriken an

Nan devlopman repons ou yo pou Pati III a, asire ou panse ak definisyon jeneral sa yo:

- (a) **dekri** vle di “pou montre yon bagay ak mo oswa pale osijè bagay la”
- (b) **eksplike** vle di “pou fè yon bagay vin senp ak fason pou konprann; pou bay rezon oswa kòz yo; pou montre devlopman lojik oswa relasyon”
- (c) **diskite** vle di “fè obsèvasyon sou yon bagay pandan w ap sèvi ak reyalite, rezonman, ak diskisyon; prezante ak kèk detay”

Redaksyon Sou Konesans Sivik
Pati A
Kesyon ak Repons Kout (31–36)

Enstriksyon: Analize dokiman yo epi reponn kesyon ki mande repons kout ki vini apre chak dokiman nan espas yo ba ou a.

Dokiman 1

. . . Lè Etazini te pran endepandans li nan men Grann Bretay an 1783, youn nan pi gwo enkyetid li yo se te gen yon pouvwa Ewopeyen an sou fwontyè lwès li yo, ak bezwen pou aksè san restriksyon nan Rivyè Misisipi. Pandan kolon Ameriken yo te pouse nan lwès, yo te remake Mòn Apalach yo te bay yon baryè pou transpòte machandiz nan direksyon lès. Fason ki pi fasil pou voye pwodui se te bati yon bato plat epi flote desann rivyè Ohio ak Misisipi pou rive nan pò New Orleans, kote yo te kapab mete machandiz yo sou bato oseyan yo. Pwoblèm ak wout sa a se te paske Espanyòl la posede tou de bò nan Mississippi a anba Natchez.

An 1795 Etazini te negosye Trete Pinckney ak Espay, ki te bay dwa pou navigasyon sou rivyè a ak dwa pou depo [dwa pou konsève machandiz jiskaskè ekspòtasyon] machandiz ameriken nan pò New Orleans. . . . Espay te anvi retire [soulaje] tèt li nan Louisiana, ki te yon drenaj sou resous finansye li yo. Nan dat 1ye oktòb 1800, Napoleon Bonaparte, Premye Konsil Lafrans, te konkli Trete San Ildefonso ak Espay, ki te retounen Louisiana nan posesyon fransè an echanj pou yon wayòm Espanyòl nan peyi Itali. . . .

Sous: "The Louisiana Purchase" (Acha Lwizyàn), *Museum Gazette*, National Park Service, December 1991

31 Dapre dokiman sa a, ki **yon** sikonstans istorik ki te mennen nan acha Tèritwa Lwizyàn? [1]

Score

Dokiman 2

. . . Jefferson te mande James Monroe, yon ansyen manm Kongrè a ak ansyen gouvènè Vijini, pou l vin jwenn [Robert R.] Livingston nan Pari kòm minis ekstraòdinè ak pouvwa diskresyonè pou depanse \$9,375,000 pou sekirize New Orleans ak kèk pati nan Florid (pou konsolide pozisyon Etazini nan pati sidès kontinan an). . . .

Lè Monroe te rive nan Pari nan dat 12 avril, sitistasyon an te chanje radikalman, san li pa konnen: Napoléon te deside bridsoukou pou l vann tout tèritwa Lwizyàn bay Etazini. Li te toujou wè Sen Domeng, ki gen yon popilasyon plis pase 500,000, ki pwodui ase sik, kafe, endigo, koton ak kakawo pou ranpli anviwon 700 bato pa ane, kòm pi gwo domèn Lafrans nan Emisfè Lwès la. Dapre Napoléon, Tèritwa Lwizyàn nan te itil sitou kòm grenye pou Sendomeng. Ak koloni an ki te gen risk pou l pèdi, tèritwa a te mwens itil. Lè sa a, tou, Napoléon te prepare pou yon lòt kanpay kont Grann Bretay e li te bezwen lajan pou sa a. . . .

Sous: Joseph A. Harriss, "How the Louisiana Purchase Changed the World" (Fason Acha Lwizyàn nan Chanje Monn nan), *Smithsonian*, avril 2003 (adapte)

32 Dapre Joseph A. Harriss, ki **yon** sikonstans istorik ki te mennen nan acha Tèritwa Lwizyàn nan? [1]

Score

Dokiman 3

. . . Pandan kontra a [òf Napoleon an pou vann tout tèritwa Louisiana a] te imedyatman popilè, te gen pwoblèm. Negosyasyon yo ta dwe kòmanse ak Grann Bretay ak Espay sou fwontyè pataje. Apre sa a, te gen yon deba sou si ak fason yon gwo acha pwopriyete konsa te posib anba Konstitisyon an.

Jefferson te pran yon pwennvi strik, literal sou pouvwa konstitisyonèl yo, sa a vle di pouvwa presi ki rezève pou Prezidan an ak Branch Egzekitif yo te bezwen mansyone nan Konstitisyon an. Kapasite pou achte pwopriyete nan men gouvènman etranje pa t pami pouvwa sa yo ki mansyone [nan] Konstitisyon an. . . .

Okontrè, Jefferson konsidere yon amannman konstitisyonèl sèl fason pou konkli akò a ak Lafrans. “Gouvènman Jeneral la pa gen okenn pouvwa men kòm Konstitisyon an ba li,” li te ekri John Dickinson an 1803. “Li pa t ba li pouvwa pou kenbe teritwa etranje, epi toujou mwens pou entegre l nan Inyon an. Yon amannman nan Konstitisyon an sanble nesesè.” . . .

Kabinè Jefferson a, ki gen ladan James Madison, pa t dakò sou nesesite pou yon amannman konstitisyonèl. Albert Gallatin, Sekretè Trezò l la, te asire Prezidan an tou pi bonè nan ane a nenpòt akò posib ak Lafrans ta akseptab epi yo ta enplike dapre dispozisyon pou fè trete Konstitisyon an. . . .

Deba nan Sena a te dire sèlman de jou. Nan dat 20 oktòb 1803, Sena a te vote pou ratifikasyon 24-7, epi trete a te siyen nan dat 31 oktòb 1803. . . .

Sous: “The Louisiana Purchase: Jefferson’s Constitutional Gamble” (Acha Lwizyàn nan: Paryaj Konstitisyonèl Jefferson), *Constitution Daily*, National Constitution Center (adapte)

- 33 Sou baz dokiman sa a, endike **yon** fason yo te rezoud pwoblèm konstitisyonèl Acha Lwizyàn nan te sòlve.
[1]

Score

Dokiman 4

. . . Pandan Jefferson ak moun ki te avè l li yo t ap chanje filozofi politik yo pou akomode Lwizyàn, Federalis New England, ki te dirije pa [Timothy] Pickering, t ap fè yon entèpretasyon konstitisyonèl tou, soti nan entèpretasyon laj ak strik nan Konstitisyon an. Nan fason sa a, yo te espere anpeche yo mete Lwizyàn nan Inyon an. . . .

Kanpe pou kont li, Federalis New England te kòmanse atake Acha Lwizyàn sou plizyè rezon. . . . Yo te bay anpil atansyon sou gwo sòm ki te dwe peye pou dezè sa a ki dezole. . . . Te gen enkyetid kote tit Fransè Lwizyàn pa t klè e yon tantativ pou okipe rejyon sa a ta enplike Etazini nan yon lagè ak Espay, nan men Lafrans te jwenn Lwizyàn. Lòt vwa federalis New England te ankouraje pou acha a pa t konstitisyonèl, gouvènman jeneral la pa te gen pouvwa pou jwenn tèritwa etranje. . . .

Lè Jefferson te rele yon sesyon espesyal Kongrè a nan mwa Oktòb 1803, pou konsidere trete Lwizyàn nan, Pickering ak Federalis parèy li yo nan Kongrè a te ale nan Washington ak anpil detèminasyon pou defèt akò a. Atak yo te dwe lanse sou baz konstitisyonèl. . . .

Sous: Thomas J. Farnham, "The Federal-State Issue and the Louisiana Purchase" (Pwoblèm Eta Federal la ak Acha Lwizyàn nan), *The Journal of the Louisiana Historical Association*, 1965 (adapte)

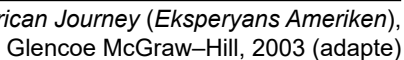
34 Dapre Thomas J. Farnham, ki sa **yon** efò Federalis yo fè pou opoze ak Acha Lwizyana a? [1]

Score

Paj sa a rete vid toutespre.

AL NAN PAJ KI VIN APRE A ➡

[28]

Dokiman 5b

. . . Pifò moun te gen yon apèsi mantal de sa yon gwosè nòmal peyi a ta dwe. Yo te abitye ak pi piti, tankou ann Èwòp. Lèzetazini te parèt bridsoukou an danje pou yo vin gwo yon fason maladwa, tankou yon jeyan ta parèt nan mitan moun. Prèske nèf san mil milyaj kare nan teritwa prèske vyèj te vid an reyalite, e okòmansman, li te sanble ap ranpli avèk difikilte. Pifò ladan l te toujou yon dezè, lajman dezole epi ki poko mande anpil gouvènans; sa a pa t 'yon enkyetid imedya, sèlman yon pè pou lavni an. Men, pou yon tan, laperèz la te pataje pa mwayen anpil Ameriken. . . .

Gwo elajisman pati nò ak lwès New Orleans, vil kle ki te objè prensipal nan Acha Lwizyàn nan, te vle di trèz nouvo eta petèt ta dwe kreye, ann antye oswa yon gwo pati, apati uisan swasannkenz mil kare ki te achte yo. Sa yo, ki monte soti nan Gòlf Meksik la nan fwontyè Kanadyen an, se Lwizyàn, Akannzas, Oklawoma, Mizouri, Kannzas, Iyowa, Nebraska, Minezota, Dakota disid, Dakota di Nò, Colorado, Wyoming, ak Montana. Mouvman yo nan eta ta pral pran pi fò nan diznevyèm syèk la, men pandan peryòd sa a, te gen ti kesyon moun yo nan lès la te fè pati pwosesis la. Menm moun ki pa t janm planifye yon vwayaj nan kòt lwès la te panse de li kòm yon pati nan peyi yo, e pifò t ap goumen pou defann li. . . .

Sous: Charles A. Cerami, *Jefferson's Great Gamble (Gwo Paryaj Jefferson)*, Sourcebooks, 2003 (adapte)

35 Sou baz dokiman sa yo, kisa ki te **yon** enpak Acha Lwizyàn nan sou Etazini? [1]

Score

Dokiman 6

Anpil istoryen te ekri sou Acha Louisiana ak enpak li genyen.

Tèritwa Lwizyàn se te gwo pati yo pa konnen an. Te gen mwens reyalite [pase] fantezi sou li. Sa ki te klè nan moman Acha Lwizyàn nan se te paske li te mete Amerik sou wout la vin tounen yon pisans vrèman kontinantal. . . .

Istoryen Henry Adams te ekri: “Aneksyon Lwizyàn a se te yon evènman ki te tèlman enpòtan [konsiderab] ki te defye mezi politik, epi li te klase nan enpòtans istorik akote Deklarasyon Endepandans lan ak adopsyon Konstitisyon an—evènman ki te lojik rezilta a, men kòm yon kesyon diplomasi, li pa t koute anyen.” Acha Lwizyàn te chanje fòm ak desten Amerik la, men tou te afekte relasyon entènasyonal yo. . . .

Malgre Acha Lwizyàn nan te bay estrikti pou ekspansyon nasyon an, li te bay tou mwayen pou destriksyon potansyèl li. Istoryen Sean Wilentz te ekri: “Pandan deseni k ap vini yo, konsekans Acha a ta vrèman deranje opinyon piblik la sou pwoblèm konstitisyonèl ki gen rapò ak ekspansyon esklavaj la—epi ede kraze peyi a an miyèt moso.” . . .

Sous: “The Louisiana Purchase: Aftermath” (Acha Lwizyàn nan: Konsekans), The Lehrman Institute sou entènèt (adapte)

36 Dapre dokiman sa a, endike **yon** enpak Acha Lwizyàn nan gen sou Etazini. [1]

Score

Pati B

Kesyon Redaksyon Konesans Sivik (37)

Enstriksyon: Ekri yon redaksyon byen òganize ki gen ladan l yon entwodiksyon, plizyè paragraf, ak yon konklizyon. Itilize prèv ki soti nan *omwen kat (4)* dokiman nan kò redaksyon an. Sipòte repons ou avèk reyalite, egzanp ak detay enpòtan. Ajoute enfòmasyon ki sòti lòt kote.

Kontèks Istorik: Acha Tèritwa Louisiana a

Pandan tout istwa Etazini, Ameriken te fè deba sou anpil pwoblèm ki gen rapò ak konstitisyon an ak pwoblèm sivik. Deba sa yo te fè moun yo, gwoup yo, ak gouvènman yo fè demach pou atake pwoblèm sa yo. Efò sa yo te bay siksè nan nivo diferan. Youn nan pwoblèm konstitisyonèl ak sivik sa yo se *acha Tèritwa Louisiana a*.

Sa pou fè: Sèvi ak enfòmasyon ki soti nan dokiman yo ak konesans ou nan istwa Etazini, pou ekri yon redaksyon kote ou

- Dekri sikonstans istorik ki antoure pwoblèm konstitisyonèl oswa sivik sa a
- Eksplike efò moun yo, gwoup yo, ak/oswa gouvènman yo pou adrese pwoblèm konstitisyonèl oswa sivik sa a
- Diskite enpak efò yo te genyen sou Etazini ak/oswa sosyete Ameriken an

Gid:

Nan redaksyon ou, asire ou

- Devlope tout aspè nan sa w gen pou fè a
- Esplike *omwen de (2)* efò pou abòde pwoblèm lan
- Mete enfòmasyon ki soti nan *omwen kat (4)* dokiman
- Mete ladan l enfòmasyon enpòtan ki soti lòt kote
- Sipòte tèm nan avèk reyalite, egzanp ak detay
- Itilize yon plan òganizasyon ki lojik epi klè; mete yon entwodiksyon ak yon konklizyon ki pa yon repetisyon tèm nan

